

ŻOŁNIERZE WYKŁĘCI

ŻOŁNIERZE WYKLĘCI

Żołnierze wyklęci, żołnierze niezłomni, polskie powojenne podziemie niepodległościowe i antykomunistyczne – antykomunistyczny, niepodległościowy ruch partyzancki, stawiający opór sowietyzacji Polski i podporządkowaniu jej ZSRR, toczący walkę ze służbami bezpieczeństwa ZSRR i podporządkowanymi im służbami w Polsce.

Liczbę członków wszystkich organizacji i grup konspiracyjnych szacuje się na 120–180 tysięcy osób. W ostatnich dniach II wojny światowej na terenie Polski działało 80 tysięcy partyzantów antykomunistycznych. Ostatni członek ruchu oporu – Józef Franczak ps. „Lalek” z oddziału kpt. Zdzisława Brońskiego „Uskoka” – zginął w obławie w Majdanie Kozic Górnych pod Piaskami (woj. lubelskie) osiemnaście lat po wojnie – 21 października 1963 roku. W praktyce jednak większość organizacji zbrojnych upadła na skutek braku reakcji USA i Wielkiej Brytanii, gwarantów postanowień konferencji jałtańskiej, na sfalszowanie przez PPR wyborów do Sejmu Ustawodawczego w styczniu 1947 i w konsekwencji ostateczne uznanie w ten sposób przez mocarstwa anglosaskie narzuconej przez ZSRR władzy w Polsce. Po masowych ujawnieniach (76 774 osoby) w trakcie powyborczej amnestii, w związku z załamaniem się oczekiwań na interwencję mocarstw, antykomunistyczne, niepodległościowe podziemie zbrojne liczyło po 1947 nie więcej niż dwa tysiące osób.

Witold Pilecki - rotmistrz kawalerii Wojska Polskiego, Autor raportów o Holocauście, tzw. Raportów Pileckiego. Oskarżony i skazany przez władze komunistyczne Polski Ludowej na karę śmierci, stracony w 1948.

Gen. brig. August Emil Fieldorf, budował struktury organizacji NIE, powołanej do stawienia oporu okupacji radzieckiej, ofiara mordu sądowego w 1953 roku

Żołnierze niepodległościowej partyzantki antykomunistycznej. Od lewej: Henryk Wybranowski „Tarzan”, Edward Taraszkiewicz „Żelazny”, Mieczysław Małecki „Sokół” i Stanisław Pakuła „Krzewina”

ARMIA KRAJOWA

30 VI 1940 r. gen. Stefan Rowecki objął stanowisko Komendanta Głównego ZWZ - organizacji stanowiącej zasadniczy element Polskiego Państwa Podziemnego, obok Delegatury Rządu na Kraj, pełniącej funkcję administracji cywilnej.

Początkowo Związek był organizacją kadrową, lecz wraz z początkiem roku 1940 dążono do scalenia całości walk zbrojnych oraz do uczynienia Komendanta jedynym upoważnionym przez Rząd RP na Uchodźstwie, dowódcą krajowej siły zbrojnej.

Przeciw tym działaniom skierowano wiele niechęci, a ich głównymi przeciwnikami okazały się Stronnictwo Narodowe (SN) oraz Stronnictwo Ludowe (SL). Jedynie Polska Partia Socjalistyczna „Wolność Równość Niezawisłość” (PPS WRN) bez oporu przekazała swą Gwardię Ludową pod dowództwo Komendy Głównej ZWZ.

Dzięki czemu rozkazem Naczelnego Wodza 14 lutego 1942 r. została powołana Armia Krajowa (AK). Miała ona za zadanie zjednoczyć wszystkie organizacje zbrojne występujące na terenie kraju w sposób ponadpartyjny.

Leon Suszyński „P-8” z III batalionu 77. Pułku Piechoty AK podczas walki z Sowiecami, Brzozowce, 1944 r.

Żołnierze oddziału Kedywu AK „Zapory”. Z lewej: Roman Groński „Żbik”, z prawej Marian Józefow „Vis”, 1944 r.

Dowódca Zgrupowania „Południe” Okręgu Nowogródzkiego AK ppor. Czesław Zajączkowski „Ragner” (drugi z prawej), 1944 r.

ARMIA KRAJOWA

Terenowe struktury AK opierały się na przedwojennym podziale administracyjnym – okręg odpowiadał dawnemu województwu, a obwód – powiatowi.

Organem dowodzenia AK była Komenda Główna oraz sztab. Funkcję Komendanta Głównego pełnili kolejno: gen. Stefan Rowecki „Rakoń”, „Grabica”, „Grot” (14 lutego 1942 r. – 30 czerwca 1943 r.); gen. Tadeusz Komorowski „Korczak”, „Znicz”, „Bór” (17 lipiec 1943 r. – 2 październik 1944 r.) oraz gen. Leopold Okulicki „Kobra”, „Niedźwiadek”, „Termit”, który w okresie od 2 października do 26 grudnia 1944 r. pełnił obowiązki Komendanta, a od 26 grudnia 1944 r. do 19 stycznia 1945 r. sprawował jego funkcję.

Kurs podoficerski Obwodu Zamość AK, czerwiec 1944 r.

Dowódca Inspektoratu Zamość AK-DSZ kpt. Marian Gołębiewski „Irka” (piąty od lewej) w otoczeniu oficerów Obwodu Tomaszów Lubelski. Od lewej stoją: por. Marian Warda „Polakowski” (dowódca V Rejonu), por. Zenon Jachymek „Wiktor” (dowódca VII Rejonu), por. Stanisław Książek „Rota” (dowódca obwodu), wiosna 1945 r.

Szwadron kawalerii III Brygady Wileńskiej AK podczas przeglądu na rynku w Turgielach, wiosna 1944 r.

ARMIA KRAJOWA

Działalność AK dostosowana była do dwóch wyraźnie określonych etapów walki z okupantem: walki bieżącej i powstania powszechnego. W zakresie walki bieżącej Komenda Główna AK prowadziła: wywiad, dywersję, akcje odwetowe i ochronne, likwidacje agentów itp. Kwestia powstania powszechnego była uzależniona od sytuacji międzynarodowej. Pod koniec 1943 r. wobec zmian na froncie wschodnim plan powszechnego powstania został zastąpiony planem „Burza”, realizowanym od początku 1944 r. – jego ostatnim aktem było powstanie warszawskie, które po dwumiesięcznych walkach 2 października 1944 r. skapitulowało. Dowódca powstania oraz Komendant Główny AK podzielili losy wielu swoich podkomendnych oraz ludności cywilnej, udając się do niewoli. Latem 1944 r. AK, wobec nacisku ze strony Sowietów oraz podległych im „polskich” władz, znalazła się w trudnym położeniu.

Broń użyta podczas powstania warszawskiego

Mosiężny orzełek Armii Krajowej, bity w latach 1942–1945, ze zbiorów Muzeum Hymnu Narodowego w Będominie

Awers srebrnego medalika z Matką Boską

ARMIA KRAJOWA

Na zajętych przez Armię Czerwoną terenach oddziały AK były rozbrajane i likwidowane, a żołnierze podziemia podlegali represjom ze strony NKWD i polskiego aparatu bezpieczeństwa. Trudna sytuacja zewnętrzna oraz brak perspektywy ułożenia jakiegoś modus vivendi z Armią Czerwoną spowodowały, że ówczesny dowódca AK gen. Leopold Okulicki „Niedźwiadek” 19 stycznia 1945 r. podjął decyzję o jej rozwiązaniu, co stanowiło pierwszy etap samolikwidacji Polskiego Państwa Podziemnego

Sidolówka (po lewej) i Filipinka – granaty wyprodukowane przez AK

Rewers z wygrawerowaną kotwicą znakiem Polski Walczącej

ARMIA KRAJOWA OBYWATELSKA

Armia Krajowa Obywatelska – powstała w dniu 15 lutego 1945 z rozkazu płk Władysława Liniarskiego „Mścisława”, komendanta Okręgu Białystok AK, na bazie struktur rozwiązanej Armii Krajowej, w związku z niewykonaniem rozkazu wydanego przez gen. Leopolda Okulickiego „Niedźwiadka” z dnia 19 stycznia 1945 r., rozwiązującego Armię Krajową. Płk Władysław Liniarski „Mścisław” odmówił wykonania tego rozkazu.

Pod koniec lutego 1945 roku w jej skład wszedł Obwód Ostrów Mazowiecka Armii Krajowej (500 żołnierzy). Wiosną 1945 roku AKO liczyła 27 tys. konspiratorów zorganizowanych w czternastu obwodach, tworzących sześć inspektoratów. AKO działała samodzielnie do końca maja 1945, gdy płk „Mścisław” podporządkował się Delegatowi Sił Zbrojnych na Kraj, płk. Janowi Rzepeckiemu. W związku z tym AKO weszła w skład Obszaru Centralnego Delegatury, którego szefem był płk Jan Mazurkiewicz „Radosław”. Okręg ten stał się najliczniejszym w ramach Obszaru Centralnego i zachował sporą autonomię (m.in. pozostałe stare nazewnictwo funkcji, nie posługiwano się nazwą „delegat”). Działalność AKO była skuteczna dzięki zdecydowanemu działaniu i nieustannemu nękaniu władzy komunistycznej. W lecie 1945 roku stan posiadania władz komunistycznych ograniczał się wyłącznie do Białegostoku i często atakowanych miast powiatowych (np. Ostrołęka, Grajewo).

Władysław Liniarski

Grób Władysława Liniarskiego na Cmentarzu Powązkowym w Warszawie

NARODOWE SIŁY ZBROJNE

Narodowe Siły Zbrojne (NSZ) – polska konspiracyjna organizacja wojskowa obozu narodowego działająca w latach 1942–1947, licząca w szczytowym okresie rozwoju około 75 tysięcy ludzi. W czasie okupacji niemieckiej walczyła z Niemcami i zwalczała polskie formacje komunistyczne: Gwardię Ludową, Armię Ludową oraz partyzantkę radziecką i bandy rabunkowe. W okresie późniejszym brała udział w tzw. powstaniu antykomunistycznym walcząc przeciw Armii Czerwonej, NKWD, formacjom Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego (Korpus Bezpieczeństwa Wewnętrznego i in.) i ludowego Wojska Polskiego. NSZ są często oskarżane o współpracę z Niemcami w końcowej fazie wojny, co wynika z działań niektórych ugrupowań, sprzecznych jednak z rozkazem komendanta głównego NSZ i za taką działalność Komenda Główna NSZ wydała wyrok śmierci. Oskarżana również o antysemityzm. Niektóre jednostki NSZ nie podporządkowały się także legalnym władzom RP na uchodźstwie w Londynie i prowadziły bratobójcze walki z innymi polskimi formacjami partyzanckimi.

Symbol Związku
Jaszczurczego

Krzyż NSZ na tablicy pamiątkowej
w Sanoku

ZRZESZENIE WOLNOŚĆ I NIEZAWISŁOŚĆ

Zrzeszenie Wolność i Niezawisłość (WiN) - polska cywilno-wojskowa organizacja konspiracyjna założona 2 września 1945 w Warszawie. Jej trzon stanowiły pozostałości rozwiązanej Delegatury Sił Zbrojnych na Kraj. WiN przejęła jej strukturę organizacyjną, kadry, majątek, a także częściowo oddziały leśne. Dowódcy obszarów DSZ zostali prezesami obszarów WiN.

WiN domagała się, by Armia Czerwona i NKWD opuściły obszar Polski. Organizacja odrzucała kształt granicy wschodniej ustalony w Jałcie. Organizacja sprzeciwiała się także prześladowaniom politycznym i czynionej przez wojska radzieckie dewastacji kraju. Członkowie WiN chcieli stworzyć wspólną armię, uniezależnić się politycznie od Związku Radzieckiego, uspołecznic duże przedsiębiorstwa i zakłady pracy. W hasłach organizacji pojawiały się też postulaty powszechnej edukacji i reformy rolnej – mimo to organizacja w referendum 1946 wzywała do odrzucenia reformy rolnej i nacjonalizacji przemysłu. Jesienią 1946 w kierownictwie organizacji ostatecznie zwyciężyła teza o zbliżaniu się III wojny światowej i konieczności przygotowania się do niej. W związku z tym w styczniu 1947 kierownictwo WiN wezwało PSL do bojkotu wyborów do Sejmu Ustawodawczego.

Mundur Edwarda Taraszkiewicza, oficera zrzeszenia Wolność i Niezawisłość, uwagę zwraca ryngraf z wizerunkiem Cudownego Obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej na lewej piersi

Krzyż Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość” 1945–1954

UPAMIĘTNIE

Narodowy Dzień Pamięci „Żołnierzy Wyklętych”

Od 2011 roku dzień 1 marca został ustanowiony świętem państwowym, poświęconym żołnierzom zbrojnego podziemia antykomunistycznego. Narodowy Dzień Pamięci „Żołnierzy Wyklętych” jest obchodzony corocznie, nie jest jednak dniem wolnym od pracy. Pierwszy dzień marca jest dniem szczególnie symbolicznym dla żołnierzy antykomunistycznego podziemia – tego dnia w 1951 roku wykonany został wyrok śmierci na kierownictwie IV Komendy Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość”.

Najwyższe odznaczenia państwowe dla „Żołnierzy Wyklętych”

Łukasz Ciepliński, August Emil Fieldorf, Wincenty Kwieciński, Franciszek Niepokólczycki, Witold Pilecki i Jan Rzepecki zostali pośmiertnie odznaczeni Orderem Orła Białego przez prezydenta Lecha Kaczyńskiego.

Za wybitne zasługi dla niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej zostali pośmiertnie odznaczeni Krzyżem Wielkim Orderu Odrodzenia Polski: Marian Bernaciak, Hieronim Dekutowski, Kazimierz Kamiński, Stanisław Kasznica, Władysław Łukasiuk, Stanisław Marchewka, Jan Rodowicz, Józef Rybicki, Zygmunt Szendzielarz, Jan Tabortowski, Edward Taraszkiewicz i Leon Taraszkiewicz.

Pomnik Żołnierzy Wyklętych w Rzeszowie

Fragment Pomnika Powstania
Warszawskiego z 1989 roku na pl.
Krasieńskich w Warszawie

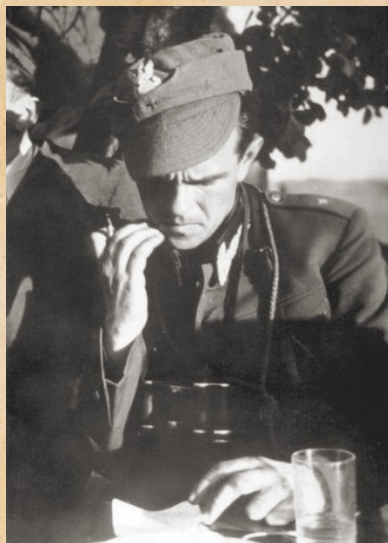

Pomnik Małego Powstańca z
1983 roku przy ul. Podwałe w
Warszawie

NAJSŁYNNIEJSZE POSTACIE

Łukasz Ciepliński
"Pług"

Hieronim Dekutowski
"Zapora"

Danuta Siedzikówna
"Inka"

Zdzisław Broński
"Uskok"

NAJSŁYNNIEJSZE POSTACIE

Witold Pilecki

Wincenty Kwieciński
"Lotny"

Józef Franczak
"Lalek"

Anatol Radziwonik
"Olech"

ŹRÓDŁA

- Instytut Pamięci Narodowej
- Wikipedia